כל הדרה מאי כל הדרה חדרה אתה מאי אתה אומר אמר לו שאני אומר ארון במקומו נגנז שנאמר [1]ויאריכו הבדים [א]וגו' אמר ליה רבה לעולא מאי משמע דכתיב [1]ויהיו שם עד היום הזה וכל היכא דכתיב עד היום הזה לעולם הוא והכתיב [2]ואת היבוסי יושב ירושלם לא הורישו בני בנימין וישב היבוסי את בני בנימין בירושלם עד היום הזה הכי נמי דלא גלו והתניא [ב]ר' יהודה אומר חמשים ושתים שנה לא עבר איש ביהודה שנאמר [3]על ההרים אשא בכי ונהי ועל נאות מדבר קינה כי נצתו מבלי איש עובר ולא שמעו קול מקנה מעוף השמים ועד בהמה נדדו הלכו בהמה בגימטריא חמשין ושתים הוו ותניא ר' יוסי אומר שבע שנים נתקיימה [4]גפרית ומלח בארץ ישראל ואמר רבי יוחנן מאי טעמא דרבי יוסי אתיא ברית ברית כתיב הכא [5]והגביר ברית לרבים שבוע אחד וכתיב התם [6]ואמרו על אשר עזבו את ברית ה' אלהי אבותם אמר ליה הכא כתיב שם התם לא כתיב שם וכל היכא דכתיב שם לעולם הוא מיתיבי [7]ומהם מן בני שמעון הלכו להר שעיר אנשים חמש מאות ופלטיה ונעריה ורפיה ועוזיאל בני ישעי בראשם ויכו את שארית הפליטה לעמלק וישבו שם עד היום הזה וכבר עלה סנחריב מלך אשור ובלבל כל הארצות שנאמר [8]ואסיר גבולות עמים °ועתודותיהם שושתי תיובתא אמר רב נחמן תנא וחכמים אומרים ארון בלשכת דיר העצים היה גנוז אמר רב נחמן בר יצחק אף אנן נמי תנינא [ג]מעשה בכהן אחד שהיה מתעסק וראה רצפה משונה מחברותיה ובא והודיע את חבירו ולא הספיק לגמור את הדבר עד שיצתה נשמתו וידעו ביחוד ששם ארון גנוז מאי הוה עביד אמר רבי חלבו מתעסק בקרדומו היה תנא דבי רבי ישמעאל שני כהנים בעלי מומין היו מתליעין בעצים ונשמטה קרדומו של אחד מהם ונפלה שם ויצתה אש ואכלתו רב יהודה רמי כתיב [1]ויראו ראשי הבדים וכתיב [1]ולא יראו החוצה הא כיצד נראין ואין נראין תניא נמי הכי [ד]ויראו ראשי הבדים יכול לא יהו זזין ממקומן ת"ל ויאריכו הבדים יכול יהו מקרעין בפרוכת ויוצאין ת"ל ולא יראו החוצה הא כיצד דוחקין ובולטין ויוצאין בפרוכת ונראין כשני דדי אשה שנא' [9]צרור המור דודי לי בין שדי ילין אמר רב קטינא בשעה שהיו ישראל עולין לרגל [ה]מגללין להם את הפרוכת ומראין להם את הכרובים שהיו מעורים זה בזה ואומרים להן ראו חבתכם לפני המקום כחבת זכר ונקבה מתיב רב חסדא [10]ולא יבואו לראות כבלע את הקדש ואמר רב יהודה אמר רב בשעת הכנסת כלים לנרתק שלהם אמר רב נחמן משל לכלה כל זמן שהיא בבית אביה צנועה מבעלה כיון שבאתה לבית חמיה אינה צנועה מבעלה מתיב רב חנא בר רב קטינא מעשה בכהן אחד שהיה מתעסק וכו' אמר ליה נתגרשה קא אמרת נתגרשה חזרו לחיבתה הראשונה במאי עסקינן אי נימא [ו]במקדש ראשון מי הואי פרוכת אלא במקדש שני מי הוו כרובים לעולם במקדש ראשון ומאי פרוכת פרוכת דבבי דאמר רבי זירא אמר רב [ז]שלשה עשר פרוכות היו במקדש שבעה כנגד שבעה שערים שתים אחת לפתחו של היכל ואחת לפתחו של אולם שתים בדביר ושתים כנגדן בעליה רב אחא בר יעקב אמר לעולם במקדש שני וכרובים דצורתא הוו קיימי [ח]דכתיב [11]ואת כל קירות הבית מסב קלע (א) [11]כרובים ותמרות ופטורי ציצים וצפה זהב מישר על המחוקה וכתיב [12]כמער איש ולויות מאי כמער איש ולויות אמר רבה בר רב שילא

כאיש

כל הדרה. הגנוז בחדרי חדרים: **נ"ב שנה.** היו מחרבות ירושלים בגלות צדקיהו עד פקידת כורש שעלו לבנות הבית שהרי לסוף ע' לגלות יהויקים היתה הפקידה כמו ששנינו במגילה (דף יא:) וי"ח שנה היה מכיבוש יהויקים עד חרבות ירושלים דאמר מר גלו בשבע גלו בשמונה גלו בשמונה עשרה גלו בתשע עשרה ופירושו גלה יכניה בשבע לכיבוש יהויקים שהוא שמונה לנבוכדנצר גלו צדקיהו וגלותו בחרבות ירושלים בשמונה עשר לכיבוש יהויקים שהוא תשע עשרה לנבוכדנצר דאמר מר שנה ראשונה כיבש נינוה שניה עלה וכיבש יהויקים: **עד בהמה.** בהמה בגימטריא חמשין ותרין: **והגביר לרבים.** בספר דניאל כתיב והכי מפרש ליה ר' יוחנן אותו ברית האמור בגפרית ומלח שנאמר בו על אשר עזבו את ברית הגבירו האויב על ישראל שבוע אחד: **לרבים.** לשרים כמו כל רבי מלך בבל (ירמיה לט): **מתעסק.** בטיול ושחוק: **רצפה משונה.** אחת מן הטבלאות של שיש שברצפה ראה גבוהה מחברותיה והבין שסילקוה מאחר שנסדרה שם: **ביחוד.** בברור: **מתליעין בעצים.** דתנן (מדות פ"ב משנה ה) כל עץ שיש בו תולעת פסול למזבח: **בעלי מומין.** שאין ראויין לעבודה אחרת: **נראין ואין נראין.** כדמפרש ואזיל בברייתא שהיו דוחקין ובולטין בפרוכת ונראין כשני דדי אשה שבולטין מתחת חלוקה: **ויוצאין בפרוכת.** הפרוסה כנגד פתח שבמחילת אמה טרקסין. והפתח באמצע אמה טרקסין היה במקדש ראשון: **הכרובים.** מדובקין זה בזה ואחוזין ומחבקין זה את זה כזכר החובק את הנקבה: **מעורים.** לשון דיבוק כמו (עוקצין פ"ג משנה ח) אילן שנפשח ומעורה בקליפה וכמס' ביצה (דף ז.) אם היו מעורות בגידין אסורות: **ולא יבאו לראות.** הלוים שבמדבר. אף על פי שהיו נושאין כלי הקודש בכתף לא היו רשאין ליכנס בשעת סילוק מסעות שהיו מפרקין את הארון והמזבח להסיעו ממקומו עד שהיו אהרן ובניו מכסין אותו כנרתיקין כמו שכתוב בפרשה וכסו אותו במכסה עור תחש ולקחו בגד תכלת וכסו וגו'. כבלע לשון כיסוי: **בבית אביה.** באירוסיה. אף ישראל במדבר עדיין לא היו גסין בשכינה: **נתגרשה קאמרת.** האי מעשה בבית שני הוה לאחר שנתגרשו וחזרו: **לחיבתה ראשונה.** לתחילת חיבתן שאין גסין זה בזה: **במאי עסקינן.** האי מגללין להן הפרוכת ומראין להן הכרובים: **מי הוו כרובים.** דקס"ד בכרובים שעשה שלמה אצל הארון מזה ומזה קאמר: **דבבי.** שכנגד הפתחים פתח אולם והיכל ובית קדשי הקדשים: **שלש עשרה פרוכות היו במקדש שני.** שבעה לשבעה שערי העזרה שתים בדביר במקום אמה טרקסין ושתים כנגדן לתוך בין עליית ההיכל לעליית בית קדשי הקדשים וכי היכי דבמקדש שני היו פרוכות כנגד הפתחים הכי נמי במקדש ראשון: **כרובים דצורתא.** מצויירין בכותל במיני סממנים או מקוקין בקירות העץ מלפנים מכותלי ההיכל: **מסב קלע.** צורות רשתות וקליעות:

כאיש

כרובים דצורתא. נשאלתי על אותם שמציירים במחזורים צורות חיות ועופות אם יפה עושים אם לאו והשבתי נ"ל דודאי לא יפה עושים שמתוך שמסתכלים בצורות הללו אין מכוונין לבם לאביהם שבשמים מיהו אין כאן איסור דלא תעשה לך פסל וגו' (שמות כ) דהא מסקינן בפרק כל הצלמים (ע"ז דף מג:) שאני רבן גמליאל דאחרים עשו לו ואפילו חשדא ליכא בציורים

מסורת הש"ס

א) [נ"ל ויראו ראשי הבדים], ב) [שבת קמה:], ג) [שקלים פ"ו מ"ב], ד) [תוספתא פ"ב ה"ג ע"ש מנחו' צח. ע"ש], [בע"י איתא להיפך ויראו וכו' יכול יהו מקרעין וכו' ויאריכו וכו' יכול לא יהיו זזין וכו'], ה) [בע"י מגללין], ו) [לעיל נג:], ז) [כתובות קו.], ח) [עי' היטב בפסוקים הללו ומזה לייסב].

גליון הש"ס

גמ' ועתודותיהם שושתי תיובתא. עיין סוטה דף מו ע"ב ברש"י ד"ה ויקרא שמה ול"ע:

הגהות הב"ח

(א) גמ' דכתיב ואת כל קירות הבית מסב קלע פתוחי מקלעות כרובים ותמורו' ופטורי צצים וכתיב וצפה זהב מישר:

רבינו חננאל

וא"ל ארון במקומו נגנז שנאמר ויאריכו הבדים ויראו ראשי הבדים מן הקדש אל פני הדביר ולא יראו החוצה ויהיו שם עד היום הזה. איני והכתיב ואת היבוסי יושב ירושלם לא הורישו וכו' ועלתה בתיובתא, דמקשה וכל היכא דכתיב עד היום הזה לעולם הוא, והתניא ר' יהודה אומר נ"ב שנה לא עבר איש ביהודה שנאמר על ההרים אשא בכי ונהי וגו' בהמה בגימטריא נ"ב הוי, ותניא ז' שנים נתקיימה גפרית ומלח בארץ ישראל שנאמר על אשר עזבו את ברית ה' וגו', וכתיב והגביר ברית לרבים שבוע [אחד], מה ברית זו שבוע אף ברית זו שבוע. אמר רב נחמן תנא ארון בלשכת דיר העצים הוא גנוז. דתנן בשקלים מעשה בכהן אחד שהיה מתעסק וראה זו הרצפה משונה מחברותיה כו'. תנא שני כהנים מתלעין בעצים היו ונפל קרדום אחד מהן ויצאה ואכלתו. תניא כיצד היו הבדים נראים בארון היו דוחקין ובולטין ויוצאין בפרוכת ונראין כשני דדי אשה שנאמר בין שדי ילין. וכשהיו ישראל עולין לרגל היו מגללין הפרוכת ומראין להם הכרובין מעורים זה בזה, שנאמר כמער איש ולויות. ואיך מראין להם הכרובין והכתיב ולא יבואו לראות כבלע את הקדש ומתו, ואמרינן בשעת הכנסת כלי הקדש לנרתיקו כו'. ואמרינן

תורה אור

1. ויארכו הבדים ויראו ראשי הבדים מן הקדש על פני הדביר ולא יראו החוצה ויהיו שם עד היום הזה: מלכים א ח ח
2. ואת היבוסי ישב ירושלם לא הורישו בני בנימן וישב היבוסי את בני בנימן בירושלם עד היום הזה: שופטים א כא
3. על ההרים אשא בכי ונהי ועל נאות מדבר קינה כי נצתו מבלי איש עבר ולא שמעו קול מקנה מעוף השמים ועד בהמה נדדו הלכו: ירמיהו ט ט
4. גפרית ומלח שרפה כל ארצה לא תזרע ולא תצמח ולא יעלה בה כל עשב כמהפכת סדם ועמרה אדמה וצבוים אשר הפך יי באפו ובחמתו: דברים כט כב
5. והגביר ברית לרבים שבוע אחד וחצי השבוע ישבית זבח ומנחה ועל כנף שקוצים משמם ועד כלה ונחרצה תתך על שמם: דניאל ט כז
6. ואמרו על אשר עזבו את ברית יי אלהי אבתם אשר כרת עמם בהוציאו אתם מארץ מצרים: דברים כט כד
7. ומהם מן בני שמעון הלכו להר שעיר אנשים חמש מאות ופלטיה ונעריה ורפיה ועזיאל בני ישעי בראשם: ויכו את שארית הפלטה לעמלק וישבו שם עד היום הזה: דברי הימים א ד מב-מג
8. כי אמר בכח ידי עשיתי ובחכמתי כי נבנותי ואסיר גבולת עמים ועתודותיהם שושתי ואוריד כאביר יושבים: ישעיהו י יג
9. צרור המר דודי לי בין שדי ילין: שיר השירים א יג
10. ולא יבאו לראות כבלע את הקדש ומתו: במדבר ד כ
11. ואת כל קירות הבית מסב קלע פתוחי מקלעות כרובים ותמרת ופטורי צצים מלפנים ולחיצון: מלכים א ו כט
וקלע כרובים ותמרות ופטרי צצים וצפה זהב מישר על המחקה: מלכים א ו לה
12. ויפתח על הלחת ידתיה ועל מסגרתיה כרובים אריות ותמרת כמער איש ולית סביב: מלכים א ז לו

מוסף רש"י

חמשים ושתים שנה. משגלו בימי צדקיה בחרבות ירושלים עד שנפקדו בימי כורש ואלו עלו מהם לייסד את הבית י"ח שנים קודם גמר הבנין שהוא לסוף ע' שנה בשנת שתים לדריוש כדאמרינן במגילה (שבת קמה:). יכול יהו מקרעין בפרוכת. פרוכת היתה פרוסה בפתח בית קדשי קדשים לצניעות בעלמא ולא משום מחילה, דהא אמה טרקסין הואי במקדש ראשון, וכ"ת לוקמה במקדש שני דהוי פרוכת, ליכא למימר דבמקדש שני לא הוה ארון ובדים דליפשיטו גנוז, ועוד דקרא במקדש ראשון כתיב (מנחות צח.). **דוחקין ובולטין ויוצאין בפרוכת.** לפי שהיה הארון כנגד הפתח כדאמרינן במגילה (י:). ארון שעשה משה כשמונה בדביר היה לו עשר אמות ריוח ממנו לכותל לכל צד והדביר היה עשרים על עשרים ומקום ארון אינו ממעט בדביר דבנס היה עומד, אלמא באמצע הדביר קאי והפתח נמי היה באמצע בכותל מזרחי והיו הבדים בולטין בפרוכת שבפתח (מנחות צח.). **במקדש ראשון מי הואי פרוכת.** אמה טרקסין היה (לעיל נב:). **שתים בדביר.** מתח אמה טרקסין, ושתים כנגדן בעליה. להבדיל בין עליית היכל לעליית קדשי הקדשים וגם כן במקום אמה טרקסין (כתובות קו.).

תוס' ישנים

מתעסק ושוהק בקרדומו היה: **דוחקין ובולטין בפרוכת כו'.** במקדש ראשון איירי ופרוכת דנקט שהיה פתח בית קדשי הקדשים מכון באמצעיתו וגם היה פרוכת כדלקמן אבל במקדש שני לא היה ארון: **ומראין להם שהיו מעורין.** וא"ת אמאי לא חשיב להו בפ"ק (דף כא.) בהדי ניסי [ברא] כיון שהיו מראין אותן לעולי רגלים [א] לאמר דס"ד שכן הכרובים שעשה שלמה מזה ומזה מבלים כמו שאנו אומרים לעיל גבי לחם הפנים י"ל שאותם שהיו מעורין זה בזה אין זה נס שכן עשאם שלמה כמו הני דצורתא דלקמן לרבי אמאי ומקום ארון שלא היה מן המדה לא היו מכירין שלא היו מגביהין להם כל כך וגם לא היו [מודדין] וגוף הכרובים שלא היו מן המדה שהיו כנפיהן ה' אמות מימין וה' אמות משמאל גם בזה לא היו מכירין כל כך. מ"ר:

א) נ"ל דלמאי דס"ד.